

Richard Zuiderveld
Aant-Jelle Soepboer

Vet oud!

Tweede Wereldoorlog

*15 verhalen uit de oorlogsjaren
voor jongeren*

Karakter Uitgevers B.V.

Inhoud

Voorwoord	6
1 De Duitse inval in Nederland	9
2 De eerste maanden van de bezetting en de NSB	18
3 Het verzet tegen een wrede bezetter	25
4 Operatie Barbarossa, de koude strijd aan het oostfront	33
5 De oorlog in Azië	41
6 Jodenvervolging	49
7 Werken voor de vijand	57
8 Operatie Overlord	63
9 De Landwacht, verraad door medelanders	71
10 Operatie Market Garden	78
11 De Hongerwinter	85
12 De bevrijding van Nederland	92
13 De Holocaust	100
14 Duitsland wordt verslagen	109
15 Een klap voor Japan	117
Nawoord	125

Voorwoord

Tussen 1939 en 1945 staat de wereld in brand: er wordt een vernietigende oorlog uitgevochten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden steden verwoest, komen miljoenen mensen om het leven en zijn onschuldigen niet veilig. Het is een tijd waarin goed en kwaad lijnrecht tegenover elkaar staan. Deze oorlog begint bij een van de grootste misdadigers uit de geschiedenis: Adolf Hitler. Wie is deze man en waarom is hij deze Tweede Wereldoorlog begonnen?

WIST JE DAT...

Hitler al in 1923 probeert om aan de macht te komen? Hij wil met geweld een staatsgreep plegen, maar deze zogenoemde Bierkellerputsch mislukt. Hitler wordt in de gevangenis gegooid. Hier heeft hij tijd om na te denken en schrijft hij zijn boek *Mein Kampf*, dat 'Mijn strijd' betekent.

WIST JE DAT...

Hitler als kind een moeilijke tijd had? Zijn vader mishandelde hem en op school maakte hij niet makkelijk vrienden. Ook was hij niet goed in leren, maar daar gaf hij anderen graag de schuld van.

Adolf Hitler wordt geboren in Oostenrijk, in het kleine plaatsje Braunau am Inn. Hij heeft geen gemakkelijke jeugd. Zijn vader is erg streng en de jonge Adolf doet het ook niet goed op school. Hij heeft één droom: hij wil kunstschilder worden. Hij verhuist ervoor naar Wenen en meldt zich aan bij de kunstacademie. Als blijkt dat de docenten hem niet goed genoeg vinden, is Hitler erg teleurgesteld. Hij ziet niet veel hoop meer in zijn leven, totdat in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbreekt. Hitler vecht mee voor het Duitse leger en verdient zelfs een medaille. Achteraf noemt hij het de beste tijd van zijn leven, hoewel Duitsland en zijn bondgenoten na vier jaar strijd de oorlog verliezen. De overwinnaars, Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten, stellen een verdrag op. In dit zogenoemde Verdrag van Versailles geven ze Duitsland de schuld van alles. Het land moet een enorme boete betalen en grote stukken land weggeven, en het mag niet langer een groot leger hebben. Veel Duitsers zijn erg boos over deze straffen; ze voelen zich verraden door de nieuwe Duitse regering en verliezen het vertrouwen in de politiek.

Ook Hitler voelt zich vernederd en wil niets liever dan wraak nemen. Hij sluit zich aan bij een politieke partij genaamd de NSDAP (Nationaal-socialistische Duitse Arbeiderspartij, kortweg: nazi's). Hij wordt al snel de leider omdat hij goed is in het houden van toespraken. Daarin belooft hij om van Duitsland weer een machtig land te maken.

In het begin is Hitler nog niet zo populair, maar als er tijdens de jaren dertig een zware economische crisis uitbreekt, groeit zijn aantal volgelingen. Veel mensen raken hun baan, geld en huis kwijt, maar Hitler belooft hen te helpen als ze op hem stemmen. Dit maakt hem zo populair dat zijn partij bij de verkiezingen in 1933 de grootste in Duitsland is. Hitler wordt daarom tot rijkskanselier benoemd. Maar hij wil meer. Hij verbiedt andere politieke partijen en gaat nog meer geweld gebruiken tegen iedereen die het niet met hem eens is. Hij wordt een dictator en is dus de enige die over het land mag beslissen. Ook gaat hij tegen het Verdrag van Versailles in door een enorm leger op te richten. Met dit leger bereidt hij Duitsland voor op een nieuwe oorlog.

Hoofdstuk 1

De Duitse inval in Nederland

Zodra Hitler aan de macht komt begint hij het Duitse leger op te richten. Hij gebruikt zijn macht en het leger ook om Oostenrijk en Tsjechië bij Duitsland te voegen. Zo wil Hitler een nieuw groot Duits rijk opbouwen, het Derde Rijk zoals hij dat zelf noemt. Engeland en Frankrijk houden hem niet tegen. Ze zijn de Eerste Wereldoorlog nog niet vergeten en willen niets liever dan vrede bewaren. Pas als Hitler Polen binnenvalt, is de maat vol en verklaren Engeland en Frankrijk hem de oorlog. De Tweede Wereldoorlog is begonnen.

Hitler heeft al voor de oorlog een bondgenootschap gesloten met Italië. Daar is Benito Mussolini aan de macht, een dictator die lange tijd een voorbeeld voor Hitler was. Het komt de Duitse leider goed uit dat hij een vriend in het zuiden heeft, maar zelf heeft Hitler zijn oog vooral laten vallen op het oosten en het westen van Europa. Hij laat het niet bij Polen, maar verrast de hele wereld door daarna ook heel snel Denemarken en Noorwegen te veroveren. De Duitsers voeren een echte bliksemoorlog, waarbij het leger handig gebruikmaakt van tanks, goed getrainde soldaten en vliegtuigen. In de eerste weken lijkt niemand de Duitse Wehrmacht tegen te kunnen houden.

Nederland heeft tijdens de Eerste Wereldoorlog niet meegevochten en

ook in deze oorlog hopen de leiders van ons land neutraal te blijven, maar in de vroege ochtend van 10 mei 1940 trekken Duitse soldaten de Nederlandse grens over. Iedereen in het land is volkomen verrast. Koningin Wilhelmina houdt een toespraak op de radio waarin ze het een laffe aanval noemt. Toch zal ons land zich met hand en tand verdedigen. Het Nederlandse leger is niet zo modern als dat van de Duitsers en de soldaten hebben weinig ervaring. Ook is het Duitse leger veel groter, waardoor het snel oprukt door ons land. Toch weten Nederlandse soldaten het op de Afsluitdijk tegen te houden. Geen vijandige soldaat komt erlangs. In het midden van het land wordt er een hevig strijd geleverd op de Grebbeberg.

Vet oud! Tweede Wereldoorlog

WIST JE DAT...

Duitse spionnen voorafgaand aan de oorlog gebruik hebben gemaakt van een uitkijktoren op de Grebbeberg? Deze was voor toeristen, maar zo konden ze heel handig de hele verdediging bekijken.

De Slag om de Grebbeberg

Boven de hoofden van Sietse en de andere mannen klonk opnieuw een hoog gehuil, direct gevolgd door een zware dreun. Met een enorme explosie knalde de mortier uiteen in honderden messcherpe scherven. Modder spatte op en viel als een bruine regen neer op de soldaten.

'Iedereen in orde?' riep Sietse meteen na de inslag. Zijn oren piepten nog van de explosie. 'Horen jullie me?'

'Ik hoor je,' antwoordde Berend na een paar ijzingwekkend stille seconden. 'Ik leef nog.'

'Hier alles goed,' schreeuwde Tomas van een stukje verderop.

'Ik ben er ook nog,' klonk het vanachter een boom.

Sietse haalde opgelucht adem. De Duitsers bleven hen maar bestoken met bommen en granaten terwijl hun soldaten ook steeds dichterbij kwamen. Hij vroeg zich dan ook af hoelang hij en de andere Nederlandse troepen deze heuvel nog zouden kunnen verdedigen. De vijand was goed voorbereid en leek precies te weten hoe hij de Grebbeberg moest overnemen. Sietse wilde er niet te veel over nadenken. Hij veegde de modder van zich af en keek naar de mannen om zich heen. Ze hadden allemaal hun eigen leven thuis, een leven dat ze nu op het spel zetten om hun land te verdedigen. Hoe zou het bij hemzelf thuis gaan? Een knagend gevoel van heimwee overviel hem, maar hij kon er niet te lang bij stilstaan, want opnieuw kwam het dreigende hoge gehuil vanuit de hemel. Sietse en zijn mannen konden nog net op tijd dekking zoeken voor de zoveelste explosie.

Verderop, in Wageningen, stonden Willemijn en haar zus Greetje voor hun huis te kijken naar de vele uitgeputte Duitse soldaten die de stad binnenvielen. In de verte klonk het gebulder van de kanonnen. Willemijn wist dat de strijd vlak bij hun huis uitgevochten werd. Het hele land was in de ban van de Duitse inval. Ook zij kon zich het nieuws op de radio nog zo voor de geest halen. Opeens was het dus oorlog, hun wereld stond op z'n kop. Het waren al die jonge Duitse mannen, met al die wapens, die van haar stad opeens een vreemde plek hadden gemaakt.

Haar zus Greetje leek minder problemen te hebben met de soldaten. Met grote ogen staaarde ze naar de mannen in uniform. 'Dat is best een knappe jongen,' zei ze ineens terwijl ze verlekkerd keek naar een Duitse soldaat op een paard. Ze zwaaide voorzichtig; de wangen van de jongen kleurden rood toen hij haar zag zwaaien. 'Het is dan wel oorlog,' zei Greetje, 'maar er zitten ook wel voordelen aan. Kijk toch eens naar dat snoepje.'

Willemijn rolde met haar ogen en liep hun huis binnen. Daar was het een rotzooitje. Haar zus kon er soms echt een bende van maken en van hun

Wist je dat...

Nederland
maar één tank had?
Die raakte ook nog eens
klem bij de slag om de
Grebbeberg.

vader en moeder kregen ze altijd allebei de schuld ervan. Daarom had Willemijn haar moeder die ochtend beloofd om op te ruimen. Ze stroopte haar mouwen op en begon met de troep op tafel. Voorzichtig zette ze alles op de juiste plek en maakte hem schoon tot ze plotseling een brief zag liggen. Ze pakte hem op en las de naam op de envelop. 'Sietse ten Hoeve? Waarom ligt hier een brief voor neef Sietse?' vroeg ze zich hardop af.

'Hij is gelegerd op de Grebbeberg,' klonk het plotseling achter haar.

Geschrokken draaide Willemijn zich om. In de deuropening stond haar vader.

'Het is een brief van zijn vrouw. Ze wilde die naar hem sturen, maar blijkbaar heeft ze besloten om hem aan ons te adresseren omdat ze weet dat hij dichtbij gelegerd is.'

'Ik wist niet dat Sietse in het leger vocht,' zei Willemijn verbaasd.

'Ja,' zuchtte haar vader. 'Hij was voor de inval al gemobiliseerd, maar dit had niemand aan zien komen. Hopelijk maken onze jongens een kans op de overwinning. Ik ben alleen bang dat hij de brief pas na de strijd zal kunnen lezen. Als hij dan nog leeft.' Vader haalde zijn schouders op en liep door de kamer naar de achtertuin.

Een koude rilling liep over Willemijns rug toen ze haar vader die woorden hoorde zeggen. Hij zei het alsof het niets was. Hoe kon hij zo makkelijk doen over een mogelijke dood van neef Sietse? Misschien was het wel een heel belangrijke brief.

Terwijl ze naar de envelop in haar handen staarde, stelde ze zich voor hoe haar neef op de Grebbeberg zat, onder een boom, te wachten op een bericht van zijn familie. In haar gedachten was hij eenzaam en bang. Terwijl ze zo zat te dagdromen, sloop er langzaam een dwaas plan in haar hoofd. Misschien kan ik Sietse helpen! Ze rende naar buiten, langs haar zus, en pakte haar fiets.

'Wat ga je doen?' vroeg Greetje toen ze haar zus zag wegfietsen. 'Ga je naar de Duitse jongens? Wacht op mij!' Willemijn negeerde haar zus en fietste zo snel als ze kon in de richting van de Grebbeberg.

'Blijft dit nog lang zo doorgaan?' mopperde Berend voor de duizendste keer. 'Op deze manier kunnen we nooit lang standhouden.'

'Hou toch eens op met zeuren, Berend,' zei Sietse op ferme toon terwijl hij met zijn rug tegen een boom leunde. 'Als er iedere keer als jij mekkert een mof zou sneuvelen, hadden we hier nu niet gezeten. Wees toch een kerel!'

Berend zweeg, maar verderop begon iemand anders te klagen. 'We maken geen schijn van kans,' hoorde Sietse iemand zeggen, maar hij negeerde het dit keer. Hij leek het niet te kunnen stoppen.

Plotseling trok een beweging in de verte zijn aandacht. Vanachter de frontlinie kwam iemand hun kant op gerend.

Wist je dat...

Nederland uiteindelijk de strijd moest opgeven na vijf dagen? De Duitsers hadden namelijk Rotterdam gebombardeerd en dreigden ook andere steden te vernietigen. Om dit te voorkomen gaf de Nederlandse regering zich over.

VIP

Mijn naam is **Wilhelmina**. Tijdens de Tweede Wereldoorlog ben ik de koningin van Nederland. Als de Duitsers invallen roep ik iedereen op om terug te vechten, maar aan het eind van de vijf dagen durende strijd vlucht ik naar Engeland. Vanuit Londen spreek ik regelmatig de Nederlanders toe via de geheime radiozender Radio Oranje.

Sietse hield zijn adem in, pakte zijn pistool en richtte het op de onbekende. 'Wie is daar?' schreeuwde hij, maar er kwam geen reactie.

'Wie is daar?' riep hij nogmaals, ditmaal op kwade toon. Een derde keer roepen was niet nodig, want al snel zag hij dat er vanuit het struikgewas geen soldaat tevoorschijn kwam, maar een jong meisje met blonde haren.

Willemijn keek plotseling in de lopen van tientallen geweren en bleef verstijfd van angst staan. Ze was doodmoe, haar haren hadden in takken verstrikt gezeten en haar jurk was gescheurd, maar met de brief voor neef Sietse was niets aan de hand. Ze had in een opwelling besloten de Grebbe-

berg op te gaan en de brief te brengen, maar hoe ze dat zou doen had ze niet bedacht. Toch had ze het op wonderbaarlijke wijze voor elkaar gekregen om controles en soldaten te ontwijken. Nou ja, tot nu dan, want iedere Nederlandse soldaat om haar heen had zijn geweer op haar gericht.

'Willemijn?' klonk het plotseling.

'Sietse?' zei ze. 'Ben jij dat?'

'Willemijn, hoe is het mogelijk! Hoe ben je langs alle controleposten gekomen?' Sietse legde zijn wapen neer, rende naar zijn nichtje toe en pakte haar vast.

'Vraag me niet hoe, maar volgens mij heb ik sluiptalent,' antwoordde Willemijn gekscherend.

Sietse moest hardop lachen en gaf haar nog een knuffel.

'Dat is wel erg bijzonder, zoveel talent voor zo'n meid,' mompelde Berend. 'Ze is vast een spion.'

'Zo'n mooie blondine mag mij anders best even bespioneren,' fluisterde Tomas met een grijns op zijn gezicht. 'Of is ze jouw liefje, Sietse?'

Sietse keek de mannen kwaad aan. 'Zijn jullie gek geworden? Dit is mijn nichtje, Willemijn. Bovendien is ze nog maar veertien, dus laat het maar uit je hoofd.'

Willemijn deed net alsof ze het hele gesprek niet hoorde en pakte de brief tevoorschijn. 'Er is een brief voor jou bij ons thuis bezorgd. Ik dacht dat je hem wel graag zou willen lezen.'

'Ik zei je toch dat ze een spion is,' bromde Berend. 'Wie beklimt er nu de Grebbeberg voor een brief?'

'Je kunt beter leren je mond dicht te houden, Berend,' zei Sietse met krachtige stem terwijl hij de brief opende. 'Of kun je misschien heel goed een klap in je gezicht opvangen?' Berend zweeg.

Sietse bekeek de brief. Zijn ogen schoten over het papier terwijl hij hem las, maar zijn gezicht verraadde geen emotie. Iedereen zat dan ook met spanning te wachten. Toen hij hem eindelijk gelezen had, vouwde hij hem op en stopte hem in een van zijn jaszakken.

'En?' vroeg Berend, die opnieuw zijn mond niet kon houden. 'Wat staat erin?'

Sietse staarde een moment voor zich uit. 'Ik word vader,' zei hij toen.

'Wat zei je? Ik kan je niet verstaan, kerel.'

'Ik word vader!'

Willemijn vloog hem om zijn hals. 'Dat is geweldig, gefeliciteerd!'

Om hen heen klonk opeens applaus en gejuich. Zelfs Berend lachte hardop en zwaaide zijn helm in de lucht toen hij het tafereel aanschouwde. Het was een lach die nooit meer van zijn gezicht zou verdwijnen, want een seconde later doorboorde een kogel zijn schedel en viel hij levenloos voorover. Meteen daarna klonk er nog meer geratel van geweren en waren er zelfs Duitse bevelen te horen. De vijand was akelig dichtbij gekomen. Automatisch lieten de mannen zich op de grond vallen. Ze grepen naar hun wapens en Willemijn kroop in een kuil. Sietse was degene die het vuurgevecht vanaf de Nederlandse kant opende en Willemijn zag hoe hij een Duitse soldaat uit

MUSEUM TIP →

Ga eens kijken op de Grebbeberg. Je kunt er wandelen, een loopgraaf bekijken en een militair ereveld bezoeken. Als je meer wilt weten over de strijd om de Afsluitdijk moet je zeker een kijkje nemen in het Kazemattenmuseum bij Kornwerderzand. Een echte aanrader!

een boom verderop schoot. Ook de andere mannen gaven zich niet zomaar over. Ze schoten met scherp en wisten dat hun leven ervan afhing. Hoewel ze zich dapper verzetten, was het Duitse geschut veel heviger. Het was een kwestie van tijd voordat ze omsingeld of overrompeld zouden worden.

'We moeten ons terugtrekken!' riep Tomas, die stiekem al bezig was om zo ver mogelijk naar achteren te kruipen. 'We gaan dit nooit winnen!'

Willemijn beseftte dat hij waarschijnlijk gelijk had. Het duurde dan ook niet lang tot alleen Sietse nog terugvocht vanachter zijn boom. 'Tomas heeft gelijk,' zei Willemijn tegen haar neef. 'Jullie moeten je terugtrekken.'

'Ik blijf hier en geef jullie dekking,' zei die.

'Dat kan niet, Sietse,' riep Willemijn. 'Je moet met ons mee, denk aan je vrouw en kind!'

Sietse herlaadde zijn geweer en schoot nog een salvo af. 'Zeg Maartje dat ik van haar hou en dat ik dapper heb gestreden op de Grebbeberg.'

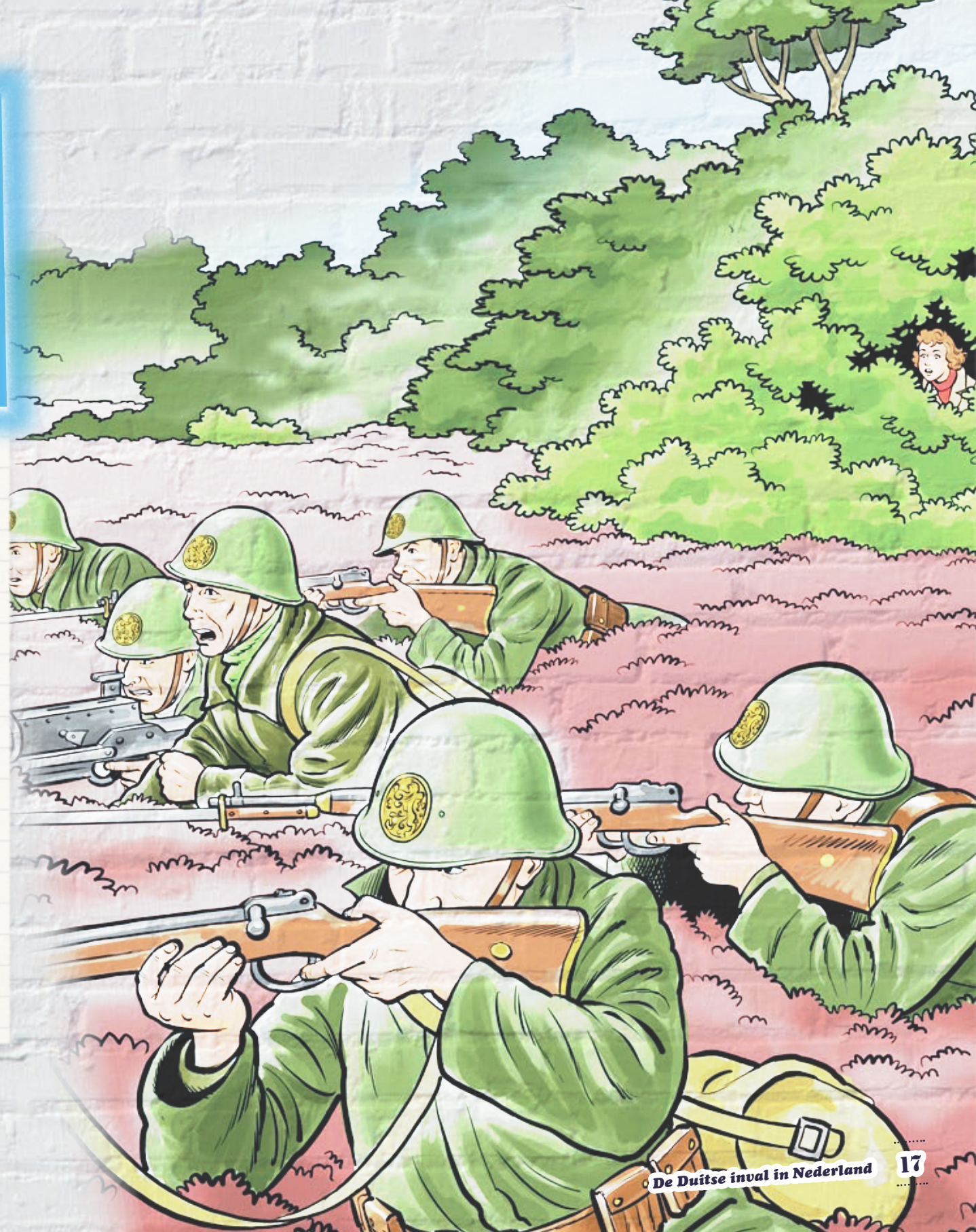
'Als jij niet gaat, ga ik ook niet,' riep Willemijn. Tranen liepen over haar wangen. Maar ze had het nog niet gezegd of enkele kogels spatten om haar heen in de stammen van de bomen en in de grond.

'Maak dat je wegkomt, Willemijn! Nu meteen!'

Toen deed Willemijn iets wat ze zichzelf nooit zou vergeven. Ze stond op en rende weg, achter de terugtrekkende soldaten aan, zo snel ze kon.

'Vergeet mijn woorden niet,' riep Sietse haar achterna.

Ze rende en rende terwijl ze achter haar de geweerschoten en Duitse stemmen hoorde, gevolgd door een schreeuw van pijn. Het vuurgevecht stopte. Als door een wonder wist Willemijn onder aan de Grebbeberg te komen en naar huis te fietsen. Nooit zou ze er met iemand over praten, maar die dag zwoer ze dat ze er alles aan zou doen om neef Sietse te wreken.

Lees ook van Karakter Uitgevers B.V.
Richard Zuiderveld en Aant-Jelle Soepboer

Vet oud!

Een supervette versie van de vaderlandse geschiedenis!

Vet oud! is een boek voor jongeren van ca. 11 tot 15 jaar over de geschiedenis van Nederland, van de tijd van jagers en boeren tot de tijd van televisie en computer. Boordevol verhalen, tips en weetjes. En foto's, illustraties en cartoons.

Aya wil niets liever dan jager worden en Wieger vaart mee op een schip van de VOC. Deze twee Nederlandse kinderen zijn allebei dertien jaar, maar ze hebben één groot verschil: Aya leeft 3300 jaar voor Christus, in de tijd van jagers en boeren, terwijl Wieger zijn reis in 1632 maakt, in de tijd van regenten en vorsten. Tussen hun avonturen zit bijna 5000 jaar! Vooraf aan elk verhaal wordt op een korte en duidelijke manier uitgelegd wat er in die tijd allemaal in Nederland gebeurde. Maar vooral: welke avonturen beleefden de kinderen? Leef mee met Jorn als hij meevecht met de Vikingen of met Mieke als ze Joodse onderduikers helpt te verstoppen. Voor je het weet heb je het boek uitgelezen en heb je op een leuke manier alles van de Nederlandse geschiedenis geleerd!

ISBN 978 90 452 0128 3

Vet oud! Europa

De Europese geschiedenis voor jongeren in 25 verhalen

Geschiedenis is het vertellen en daardoor beleven van verhalen. Heb je bijvoorbeeld altijd al willen weten hoe het was om als gladiator te vechten in het Colosseum in Rome? Of om mee te varen met Columbus op een van zijn reizen naar Amerika? Ook zien we samen met de jonge Esa de zon opkomen boven het magische Stonehenge en strijden we mee in het leger van Julius Caesar. We beklimmen de Akropolis van Athene en beleven de Tweede Wereldoorlog van dichtbij.

Na het succesvolle eerste boek *Vet oud!* nemen Richard Zuiderveld en Aant-Jelle Soepboer, twee jonge geschiedenisdocenten, de lezer opnieuw mee op een spectaculaire speurtocht. Nu door de geschiedenis van Europa. Dit doen ze aan de hand van 25 verhalen, voor jongens en voor meisjes, die ook nu weer boordevol spanning en humor zitten. *Vet oud! Europa* sleept je het avontuur in en brengt de Europese geschiedenis op een leuke manier dichterbij.

ISBN 978 90 452 0426 0

Vet oud! Legendarisch

Bekende en onbekende mythen, sagen en legenden voor jongeren in 25 verhalen.

Vet Oud! is terug. En hoe! In dit derde deel word je meegenomen op een wonderbaarlijke reis door een wereld van mythen, sagen en legenden. Je hebt vast wel eens gehoord van weerwolven, vampiers of het monster van Loch Ness, maar wat weet je eigenlijk echt van ze? Waardoor zijn helden zoals Hercules of koning Arthur zo bekend geworden? Iedereen kent de namen, maar ken je ook hun verhalen? Zijn deze mythen allemaal verzonnen of schuilt er een kern van waarheid in?

Vecht mee met de dappere Sint-Joris in zijn strijd tegen een monsterlijke draak of zwerf door de straten van Londen op zoek naar Jack the Ripper. Duik met *Vet oud! Legendarisch* in een fantastische wereld vol geheimen. Dit zijn geschiedenisverhalen op hun best: bekeken vanuit een originele en avontuurlijke hoek. Pas maar op, je leert meer dan je denkt! De wonderen zijn de wereld immers nog niet uit.

ISBN 978 90 452 1002 5